

DONIESIENIA Z LEŚNEGO ŚWIATA Nr 11/2010 (18)

Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Stary, ul. Braci Leśnej 3, 05-090 Raszyn
e-mail: zin@ibles.waw.pl www.ibles.pl

Walne Zgromadzenie Rady PEFC

W dniach 9-13 listopada b.r. w Rio de Janeiro (Brazylia) odbyło się czternaste już Walne Zgromadzenie członków Rady PEFC. Uczestniczyło w nim ponad sto osób z czterdziestu jeden krajów. Podstawowym zadaniem spotkania było uchwalenie nowych, międzynarodowych standardów zrównoważonej gospodarki leśnej oraz łańcucha dostaw surowców pochodzenia leśnego. Finałem trzyletnich prac nad rewizją była dyskusja i głosowanie na Walnym Zgromadzeniu. Uchwalone standardy są dostosowane do aktualnych międzynarodowych wymagań i procesów, dotyczących zarówno leśnictwa (w tym legalizacji obrotu drewnem), jak i ochrony przyrody oraz aspektów społecznych: praw ludności tubylczej, lokalnych społeczności oraz praw pracowniczych.

Ze względu na europejski rodowód PEFC ma doświadczenie w certyfikowaniu lasów drobnej własności czy lasów wspólnot gruntowych. Potencjał ten może być wykorzystany przy rozwijaniu certyfikacji gospodarki leśnej w krajach tropikalnych. Obecni na zebraniu przedstawiciele krajów afrykańskich krytykowali certyfikację lasów użytkowanych wyłącznie przez wielkie koncerny na podstawie rządowych licencji. Zyski z tak prowadzonej gospodarki są udziałem nielicznych i nie przyczyniają się do rozwoju lokalnego. Dopiero uwzględnienie miejscowych wspólnot i ich udziału w zarządzaniu lasami jest faktyczną realizacją idei zrównoważonego rozwoju.

Do kolejnych wyzwań należy kwestia bilansu węgla i tworzenie rynku węglowego, a szerzej - rynku usług środowiskowych generowanych przez lasy. Prelegenci zaangażowani w programy takie jak mechanizm finansowy redukcji emisji gazów cieplarnianych związanej z wylesianiem i degradacją lasów (ang. REDD+) przedstawiali koncepcję, według której właściciel lasu powinien uzyskiwać dochód z tytułu świadczonych usług. Idea ta nie jest niczym nowym, natomiast nowością jest fakt, że mimo problemów z ustaleniem metodyki pozwalającej na wyliczenie faktycznego udziału lasów w bilansie węgla i wynikających z tego korzyści, rynek węglowy zaczyna funkcjonować.

Jedną z najżywiej dyskutowanych kwestii było utrzymanie zakazu wprowadzania do ekosystemów leśnych organizmów modyfikowanych genetycznie. Pomiedzy Europą a Ameryką zarysował się podział: podczas gdy przedstawiciele organizacji europejskich kierowali się zasadą przezorności i podkreślali konieczność zapewnienia

całkowitego bezpieczeństwa ekologicznego w leśnictwie, reprezentanci obu Ameryk stawiali na postęp i rozwój, wręcz zarzucając oponentom europocentryzm, zachowawczość postaw i uleganie społecznym emocjom. Wydaje się, że wobec braku drewna na rynkach, przy jednoczesnych naciskach na radykalną ochronę lasów tropikalnych problem ten będzie artykułowany coraz silniej.

Za stosowaniem drzew modyfikowanych genetycznie na plantacjach przemawia ich lepszy wzrost, większa odporność, a co za tym idzie - możliwość ograniczenia stosowania środków ochrony roślin i nawozów. Podstawowym problemem jest natomiast wpływ GMO na ekosystem - możliwość ewentualnych „ucieczek” z plantacji i niekontrolowanych inwazji w naturalnych zbiorowiskach. Wydaje się, że właśnie to zagadnienie spośród wszystkich poruszanych w Rio de Janeiro, może najszybciej zaistnieć jako poważna kontrowersja w polskim leśnictwie i jego otoczeniu.

Źródło: własne

I.P.

Konferencja Konwencji o Różnorodności Biologicznej

W dniach od 19 do 29 października b.r. w Nagoi (Japonia) obradowała 10. Konferencja Stron Konwencji Narodów Zjednoczonych o Różnorodności Biologicznej. Delegaci ze 193 krajów (w tym Polski, która ratyfikowała Konwencję w 1996 roku) przyjęli porozumienie mające na celu zahamowanie utraty różnorodności biologicznej potęgowanej w ostatnim czasie zmianami klimatu oraz zachowanie naturalnych siedlisk występowania zagrożonych roślin i zwierząt.

Porozumienie zawiera 20 celów, które należy osiągnąć w perspektywie 10 lat. Wśród nich znajduje się m. in. postanowienie zwiększenia objętej ochroną powierzchni lądów - z 12,5% do 17% i oceanów - z 1% do 10%. Konferencja przyjęła również tzw. Protokół z Nagoi dotyczący zarządzania światowymi zasobami genetycznymi i sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z ich wykorzystania.

Źródło: <http://www.telegraph.co.uk/earth/earthnews>

W.G.

Wylesienia na eksport

Restrykcyjna ochrona lasów oraz promocja zalesień w krajach rozwijających się jest związana z wylesieniami w krajach sąsiednich – takie wyniki przyniosły badania National Academy of Sciences (PNAS). Przedstawione wyniki mogą mieć istotne znaczenie dla wysiłków podejmowanych w celu ochrony lasów na całym globie. Przypomnijmy – rocznie na naszej planecie ubywa blisko 13 mln ha lasu brutto. Zahamowanie, a przynajmniej spowolnienie tego procesu jest międzynarodowym priorytetem ze względu na powiązanie lasów z globalnym bilansem węgla i ich rolą w ochronie naturalnej różnorodności biologicznej. Jednakże, jak wskazuje jeden z autorów opracowania, zwiększenie nacisku na ochronę lasów wraz z jednoczesną ekspansją ekonomiczną skutkuje wzrostem importu drewna, a także produktów rolnych, co w efekcie powoduje wylesienia w innych krajach. Prawdopodobnie ta była badana w sześciu intensywnie rozwijających się krajach: Chinach, Chile, Kostaryce, Salwadorze, Indiach i Wietnamie, w których w okresie 1961 – 2007 zahamowano postępujące wylesienia. W pięciu z wymienionych krajów (z wyjątkiem Indii) było to związane z redukcją pozyskania drewna i zahamowaniem wzrostu powierzchni gruntów przeznaczonych pod uprawę roli, a także zwiększeniem importu drewna. Bilans w skali globalnej przedstawia się następująco: każde 100 ha zalesień powoduje import produktów leśnych i rolnych odpowiadający użytkowaniu powierzchni 52 ha. W skali globalnej znacząco obniża to korzyści wynikające z ochrony i restytucji lasów. Sukces jest zatem połowiczny – choć jak stwierdzają autorzy – należy koncentrować się raczej na pozytywach i jednocześnie podjąć działania zaradcze. Wśród nich wymieniono wzmocnienie współpracy międzynarodowej, integrację danych handlowych na poziomie międzynarodowym i promocję systemów certyfikacji gospodarki leśnej.

Źródło:

<http://www.sciencedaily.com/releases/2010/11/101123112150>.

I.P.

Raport: biopaliwa są gorsze dla klimatu niż paliwa kopalne

Dziewięć organizacji pozarządowych poddało analizie oficjalne dane dotyczące celu UE – osiągnięcia do 2020 r. 10% udziału odnawialnych źródeł energii w zużyciu paliw transportowych. Z raportu przygotowanego przez organizację wynika, że realizacja europejskich planów promocji biopaliw spowoduje zmianę sposobu użytkowania 69 tys. km² gruntów, z terenów naturalnych na pola uprawne i plantacje, a także – ograniczenie zasobów żywności dla uboższej ludności i przyspieszenie zmian klimatycznych (skala problemu dotyczy obszaru wielkości Irlandii). Zużycie w Europie dodatkowych biopaliw spowoduje w następnej dekadzie uwolnienie do atmosfery o 81-167% CO₂ więcej, niż w przypadku spalania paliw kopalnych.

Przedstawiciele UE odpowiedzialni za politykę energetyczną argumentują, że tylko około dwóch trzecich założonego udziału 10% będzie pochodzić z biopaliw, a równowagę zapewnią pojazdy napędzane odnawialną energią elektryczną. Jednak 23 z 27 unijnych krajów członkowskich zadeklarowało w opublikowanych strategiach rozwoju energii odnawialnej, że do 2020 r. 9,5% paliwa transportowego będzie biopaliwami, z czego 90% będzie pochodzić z upraw rolniczych.

Debata koncentruje się na nowej koncepcji określanej jako pośrednie zmiany w użytkowaniu gruntów (indirect land-use change), którą najkrócej można przedstawić następująco: jeśli zmieni się przeznaczenie pola uprawnego – z produkcji żywności na produkcję biopaliw, powiększy się sfera głodującej ludności. Ekonomia podpowiada, że uprawy potrzebne do uzupełnienia niedoboru będą ulokowane w strefie tropikalnej, gdzie rolnicy będą zachęceni do wycinania lasów rosnących na żyznych glebach. Wypalanie lasów w celu pozyskania tych terenów może znacznie zwiększyć emisje gazów powodując ocieplenie klimatu w stopniu wystarczającym, by zniwelować wszelkie korzyści, które miało przynieść stosowanie biopaliw.

Pośrednim efektem realizacji europejskiej strategii w zakresie biopaliw będzie wygenerowanie dodatkowych 27-56 milionów ton emisji gazów cieplarnianych rocznie – napisano w raporcie. W najgorszym przypadku byłoby to równoważne z wprowadzeniem na europejskie drogi dodatkowych 26 milionów samochodów.

Zespół ds. energii UE twierdzi, że można uniknąć ubytków w zbiorach zbóż na kilka sposobów, w tym, poprzez zwiększenie wydajności plonów i uprawę gruntów, na których zaniechano produkcji rolnej. UE ma wystarczająco dużo gruntów wcześniej uprawianych i obecnie nie użytkowanych, by pokryć niedobór – stwierdzono w oświadczeniu departamentu energii Komisji – jest zatem zasadne, aby ponownie zacząć je użytkować. Producenci biopaliw także argumentują, że UE nie powinna zmieniać polityki promującej biopaliwa, ponieważ wiedza wynikająca z raportu jest ciągle niepewna.

Raport został przygotowany przez następujące organizacje: ActionAid, Birdlife International, ClientEarth, European Environment Bureau, FERN, Friends of the Earth Europe, Greenpeace, Transport & Environment, Wetlands International.

Źródło: Reuters, Pete Harrison (7 listopada 2010, Bruksela)

<http://www.reuters.com/article/idUSTRE6A62QN20101107?pageNumber=1>

M.K.

Wzrost produkcji tarcicy na północy Europy

Przemysł drzewny krajów skandynawskich zanotował silny wzrost w bieżącym roku. W samej Norwegii produkcja tarcicy w okresie od stycznia do września 2010 r. wyniosła 1,6 mln m³ i wzrosła o 15% w porównaniu z wielkością produkcji w tym samym okresie 2009 r. Produkcja tarcicy iglastej w Szwecji w tym samym porównywanym okresie była większa o 8% (12,7 mln m³), a w Finlandii - aż o 27% (7,2 mln m³).

Jednocześnie w Norwegii i Finlandii ilość eksportowanej tarcicy wzrosła odpowiednio o 5 i 15%, podczas gdy Szwecja wyeksportowała jej mniej o 7% w porównaniu z rokiem ubiegłym.

Źródło: www.nordicforestry.org

W.G.

Nowy projekt badawczy dotyczący biomasy

Uczni Uniwersytetu w Getyndze zbadają, jak można w przyszłości bez obaw produkować i optymalnie wykorzystywać biomasę leśną. Badania będą prowadzone w ramach projektu współfinansowanego przez federalne ministerstwo oświaty i badań w okresie najbliższych 4 lat na kwotę 4 mln €. Celem jest opracowanie bezkonfliktowych - z punktu widzenia ekologicznego, ekonomicznego i społecznego, metod produkcji bioenergii. Przedmiotem badań będą m.in. plantacje drzew leśnych o krótkich cyklach produkcyjnych w regionach bogatych w różnorodność gatunkową drzew, w których wykorzystywane jest drewno do produkcji biogazu. Dodatkowym problemem jest wykorzystanie istniejących rezerw drewna w lasach gospodarczych. Ogólny cel projektu badawczego sprowadza się do opracowania dla Niemiec „Narodowego planu działania w zakresie biomasy”.

Źródło: *Holz-Zentralblatt*, 43/2010

A.K.

Koncepcja rozwoju Austriackich Lasów Federalnych SA – Horyzont 2020

Zarząd Austriackich Lasów Federalnych SA (ÖBf AG) przedstawił podsumowanie realizacji w b.r. strategii „Horyzont 2010” i jednocześnie koncepcję nowej strategii - „Horyzont 2020”. Jej motywem przewodnim jest zapewnienie trwałości ÖBf AG, natomiast narzędziem planowania, sterowania i alokacji środków i działań – metoda trwałej równowagi (Sustainability Balanced Scorecard – SBSC). Biorąc za punkt wyjścia stan rzeczywisty w 2004 r. określono strategiczne cele gospodarcze, społeczne i przyrodnicze do osiągnięcia w 2010, 2015 i częściowo także w 2020 r. Za podstawę oceny działalności ÖBf AG w najważniejszej części (produkcja drewna i innych dóbr materialnych lasu) przyjęto wynik ekonomiczny (dochód netto) w roku bieżącym na poziomie 19 mln € przy wartości produkcji 216,2 mln €. Planowane w 2015 r. wielkości tych wskaźników wynoszą odpowiednio: 27 mln € oraz 231,6 mln €. Przyszły rozwój ÖBf AG opiera się na czterech podstawach: 1) gospodarka leśna (drewno, łowiectwo, rybactwo), 2) nieruchomości (obiekty turystyczne, infrastruktura gospodarki wodnej, grunty niezalesione), 3) świadczenie usług (Centrum Techniki Leśnej, zagospodarowanie obszarów chronionych, konsultacje), 4) energia odnawialna (elektrociepłownie na biomasę, małe elektrownie wodne, elektrownie wiatrowe). Wśród wymienionych czterech sektorów działalności gospodarczej ÖBf AG, zasadniczy wzrost aktywności

nastąpi w zakresie energii odnawialnej. Na rozwój tego sektora planuje się dziesięciokrotnie zwiększyć nakłady inwestycyjne - z 200 tys. € w 2010 r. do 2,3 mln € w 2015 r., łącznie zaś w latach 2010-2015 wzrost ma wynieść 28 mln €.

Zasadnicze zmiany nastąpią również w odniesieniu do pozyskania drewna. Po rekordowym z powodu huraganów pozyskaniu 2,35 mln m³ w 2007 r., 2,5 mln m³ w 2008 r. i 2,15 mln m³ w 2009 r., w bieżącym roku trwały etat ulega zmniejszeniu do 1,7 mln m³. W planowanym przez Centrum Techniki Leśnej pozyskaniu (1,2 mln m³/rok) połowę mają stanowić wewnętrzne i zewnętrzne umowy zawarte przez ÖBf AG. Te ostatnie dotyczą zakupu drewna na pniu w Niemczech, Szwajcarii i Czechach, co pozwoli na zwiększenie wykorzystania zdolności produkcyjnej Centrum.

Sprzedaż drewna, tak jak dotychczas, będzie ukierunkowana na odbiorców austriackich, którzy powinni mieć zapewnione dostawy odpowiedniego surowca. Utrzymana zostanie sprzedaż ok. 10% drewna na giełdzie. Będzie ona realizowana w systemie interaktywnej licytacji.

Źródło: *Forstzeitung*, 10/2010

A.K.

Bawarskie Lasy Państwowe zwiększają swój zysk

W roku gospodarczym 2009/2010 Bawarskie Lasy Państwowe osiągnęły wartość obrotu na poziomie 332 mln € (412 €/ha). Natomiast ich zysk wyniósł 35 mln € (43 €/ha), przy pozyskaniu drewna ogółem 4,92 mln m³. Zgodnie z propozycją zarządu i decyzją rady nadzorczej zysk ten w całości został przekazany do budżetu Bawarii. Mimo znacznych trudności gospodarczych Bawarskie Lasy Państwowe zainwestowały ponadprzeciętne kwoty w rozwój lasów i gospodarki leśnej, w tym na: odnowienia i pielęgnację wielogatunkowych upraw oraz młodników - 18 mln €, przebudowę drzewostanów - 9 mln €, budowę dróg - 15 mln €, remonty mostów - 1,2 mln €. Dzięki długofalowym nakładom na budowę dróg ich łączna długość wynosi obecnie 25 tys. km bieżących (32 mb/ha). Bawarskie Lasy Państwowe od 2005 r. funkcjonują jako przedsiębiorstwo zorganizowane w formie zakładu prawa publicznego, posiadającego osobowość prawną, a więc podobnie jak polskie przedsiębiorstwo użyteczności publicznej. Przedsiębiorstwo bawarskie, o ogólnej powierzchni 805 tys. ha gruntów, jest zarządzane przez dwa organy: radę nadzorczą oraz zarząd. Pierwszy z tych organów jest powoływany oraz kierowany z urzędu przez bawarskiego ministra rolnictwa i leśnictwa, swoją uwagę zaś koncentruje na opracowaniu i realizacji strategii rozwoju Bawarskich Lasów Państwowych. Natomiast do kompetencji zarządu należy operatywne kierowanie bieżącymi sprawami przedsiębiorstwa.

Źródło: *Holz-Zentralblatt*, 43/2010

A.K.

Brandenburgia wyrównuje zaległości pielęgnacyjne

Od 2005 do 2009 roku w jednostkach Gospodarstwa Landowego Las Brandenburgii nastąpiło nadrobienie zaległości pielęgnacyjnych. Były one spowodowane złą sytuacją w zakresie zbytu drewna pod koniec 90. lat ubiegłego stulecia. W przypadku 75% drzewostanów wykonano wtedy tylko zabiegi bieżące, w tym - 50% połączone było z pozyskaniem drewna; 10% drzewostanów nie było objętych żadnymi zabiegami, a 15% zostało wyłączonych z pielęgnacji z powodu objęcia ich różnymi formami ochrony. W celu polepszenia stanu pielęgnacyjnego lasów, od 2006 r. Gospodarstwo Landowe Brandenburgii prowadzi „Rejestr pielęgnowanych powierzchni leśnych”.

Źródło: Holz-Zentralblatt, Nr. 29, 2010

A.K.

Wspólny projekt rosyjsko - fiński

Fińskie Lasy Państwowe (Metsähallitus), Fiński Instytut Środowiska, rosyjskie służby ochrony przyrody i rosyjska Bałtycka Fundacja dla Przyrody wzięły udział we wdrożeniu projektu „Rozwój regionalnych obszarów chronionych w północno-wschodniej Rosji”. Celem projektu była poprawa zarządzania obszarami chronionymi w tej części kraju oraz nawiązanie współpracy transgranicznej w tym zakresie.

Ważnym elementem programu była ocena mocnych i słabych stron oraz zagrożeń i najważniejszych potrzeb w zakresie systemu zarządzania obszarami chronionymi. W programie uczestniczyły obwody: archangielski, wołogodzki, wołogodzki, leningradzki, murmański, Karelia (republika) i St. Petersburg (tzw. miasto wydzielone). Projekt był finansowany przez Fińskie Ministerstwo Środowiska. Jego wyniki można znaleźć na stronie:

<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/ajankohtaista/Julkaisut/Julkaisusarjat/Sivut/A-sarja.aspx>

W.G.

Udział Austriackich Lasów Federalnych SA (ÖBf AG) w programie studiów leśnych Uniwersytetu Rolniczego w Wiedniu

W semestrze zimowym roku akademickiego 2010/2011 Austriackie Lasy Federalne SA uruchomią cykl 6 wykładów dla studentów leśnictwa Uniwersytetu Rolniczego w Wiedniu. Prowadzone przez kierownictwo ÖBf AG wykłady dotyczyć będą m.in. przedsiębiorczości klasycznego gospodarstwa leśnego, zarządzania przestrzenią przyrodniczą w dobie zmian klimatu oraz trwałości kierowania przedsiębiorstwem.

Pierwszy wykład wygłoszony pod koniec października br. przez szefa zarządu ÖBf AG dotyczył zarządzania kryzysowego. Chodziło w nim nie tyle o pośrednictwo wiedzy między praktyką a nauką, co o stanowisko nauki odnośnie do wywołanego w tytule wykładu problemu.

„Profesorowie i studenci sprawdzają doświadczalnie, czy i jak nowe doświadczenia i wiedza są wykorzystywane w praktyce przez Austriackie Lasy Federalne. Równocześnie otrzymują nowe spojrzenie na codzienną rzeczywistość przedsiębiorstwa ÖBf AG oraz możliwość konfrontacji ich wiedzy teoretycznej z leśną praktyką gospodarczą” – powiedział szef zarządu.

Źródło: Holz-Zentralblatt, 43/2010

A.K.

Model fragmentacji siedlisk dla wielkich kotów

Zespół badaczy z Niemiec i Meksyku opracował statystyczny model pozwalający zidentyfikować miejsca, w których istnieje największe prawdopodobieństwo przekroczenia przez jaguary (*Panthera onca*) przecinających ich naturalne terytoria dróg o dużym natężeniu ruchu samochodowego. Jak stwierdzono, fragmentacja siedlisk jest bowiem największym zagrożeniem dla tych wielkich drapieżników.

Badania zostały przeprowadzone w Puszczy Mayan (Mayan Forest) rozciągającej się od południowo-wschodniego Meksyku do Gwatemali. Badacze skupili się przede wszystkim na głównej drodze między dwoma meksykańskimi miastami Escarcega i Xpujil, przecinającej naturalne terytoria wielkich kotów. W latach 1998-2007 odłowiono 11 jaguarów (7 samic i 4 samce): przed 2001 r. pięciu złowionym kotom założono obroże radiotelemetryczne, a po 2001 r. sześć kotów otrzymało nadajniki GPS. Pozycja zwierząt była oznaczana cztery razy dziennie, co pozwalało nanosić dane o lokalizacji jaguarów na mapę terenu.

Okazało się, że samce przebywały w pobliżu miejsc zamieszkałych przez ludzi, podczas gdy samice konsekwentnie ich unikały. Samce przekraczały drogi w wielu miejscach, zaś samice – tylko tam, gdzie zagęszczenie populacji ludzi było bardzo małe. W związku z tym, prawdopodobieństwo śmiertelnego wypadku było w przypadku samców większe. Zespół badaczy zidentyfikował jednokilometrowy odcinek drogi, na którym prawdopodobieństwo jej przekroczenia, zarówno przez samice, jak i samce, było największe. To właśnie miejsce byłoby najlepsze do budowy podziemnego przejścia dla zwierząt. Model ten może być bardzo pomocny w regionalnych planach ochrony, przy wyborze lokalizacji korytarzy dla zwierząt i miejsc ochrony.

Źródło: Mark Kinder, BBC News; Colchero, F., Conde, D., Manterola, C., Chávez, C., Rivera, A., Ceballos, G. 2010: *Jaguars on the move: modeling movement to mitigate fragmentation from road expansion in the Mayan Forest. Animal Conservation.*

M.K.

Informacje opracowali:

A. K. – Andrzej Klocek

I. P. – Izabela Pigan

M. K. – Michał Kalinowski

W. G. – Wojciech Gil